

**DĚJINY PSYCHOLOGIE
PSY269**

**PSYCHOLOGIE
DENNÍ STUDIUM**

Určeno pro:

bakalářské prezenční studium psychologie - doporučeno pro 1. ročník studia

Garant předmětu:

prof. PhDr. Zbyněk Vybíral, PhD.

Kontaktní osoba:

Mgr. Miroslav Šipula

Konzultace: viz osobní vizitka kontaktní osoby v ISu (<http://www.is.muni.cz/lide/?uco=8530>), průběžně e-mailem nebo osobně po předchozí domluvě e-mailem

Vyučující:

prof. PhDr. Zbyněk Vybíral, PhD.

Mgr. Lukas Blinka, PhD

Mgr. Jana Koutná Kostínková

Mgr. Tomáš Řiháček, PhD.

Mgr. Miroslav Šipula

Mgr. Jan Širůček, PhD.

Realizace: v jarním semestru, 2 hodiny přednášek 1 x za 14 dní, 2 hodinový seminář 1 x za 14 dní

1. Charakteristika předmětu

Cílem kurzu je uvést studenta/-ku do problematiky dějin oboru psychologie, seznámit ho/ji s nejdůležitějšími osobnostmi oboru, psychologickými koncepty, konstrukty, zákonitostmi a principy. Důraz je kladen na studium primárních pramenů a kritický přístup při užití sekundárních zdrojů. Průběžné úkoly kurzu vedou studenty k aktivní práci se zdroji a hledání souvislostí nejen v časové linii. Cílem kurzu je představit myšlenky v jednotlivých etapách vývoje oboru a nejdůležitějších školách jako stále aktuální a z více různých hledisek užitečné.

Kurz je koncipován jako soubor přednášek a seminářů, na nichž je předpokládána aktivní účast, zpravidla po předchozí písemné přípravě nebo studiu zadaných zdrojů.

2. Podmínky k absolvování předmětu

Přístup ke zkoušce je podmíněn:

1. vypracováním **pěti písemných prací**, které mají zajistit orientaci studenta v tématu. Úkoly jsou bodově hodnoceny a výsledný součet bodů přispívá k výsledné známce z předmětu.

Pro přístup ke zkoušce je nutné dosáhnout požadovaného minima součtu bodů (viz *Bodové hodnocení výkonu*).

2. **povinnou účastí na seminářích**

Zkouška má podobu písemného testu.

3. Formální náležitosti písemných prací

Úkoly budou odevzdány **do příslušné složky odevzdávané předmětu v ISu**. V názvu souboru bude příjmení, jméno a označení úkolu, tedy např.: „Novák_Jan_B“.

Každý písemný **úkol má svého garanta**, který práce hodnotí sám nebo garantuje hodnocení pověřenými osobami. V případě potřeby může upřesňující informace ke každému úkolu a k hodnocení poskytnout jeho garant (viz *Harmonogram a Bodové hodnocení výkonu*).

Termíny úkolů jsou závazné, v případě nesplnění úkolu v zadaném termínu o jeho přijetí, případně formě náhrady a sankcích rozhoduje garant úkolu.

Úkoly budou ohodnoceny zpravidla do 14 dnů. (Změny jsou vyhrazeny.)

Práce budou vytvořeny výhradně pro předmět PSY269, tj. text práce se nesmí shodovat s textem nebo nápadně podobat textu, který vznikl pro účely jiného předmětu. Odevzdáním práce student/-ka stvrzuje, že je výhradním autorem/-kou textu, respektuje řádné způsoby citace, bere na vědomí, že práce bude uložena v elektronickém archívu předmětu a původnost práce bude prověřena systémy pro odhalování plagiátů.

HARMONOGRAM

		Vyučující	Datum
1.	Přednáška na téma: Hlubinná psychologie I – zakladatelé	Přednášející: Lukas Blinka	20. 2. (sudý t.)
	Seminář sk. A – tomuto semináři předchází povinná příprava Viz oddíl <i>Písemné úkoly a příprava na semináře.</i>	Seminář vede: Lukas Blinka	
	Seminář sk. B/C – tomuto semináři předchází povinná příprava Viz oddíl <i>Písemné úkoly a příprava na semináře.</i>	Seminář vede: Lukas Blinka	27. 2. (lichý t.)
2.	Přednáška na téma: Jak (se) učit dějiny psychologie? Přínosy velkých osobností 19. a 20. století, vybrané psychologické koncepty. Etapy v dějinách psychologie.	Přednášející: Zbyněk Vybíral	6.3. (sudý t.)
	Seminář sk. A	Diskuse k textu: Lilienfeld et al., 2011: 12-32 Seminář vede: J.K.Kostínková	
	Termín pro úkoly A a B	Platí pro seminární skupinu A Garant úkolu: Zbyněk Vybíral	13.3. (lichý t.)
	Seminář sk. B/C	Diskuse k textu: Lilienfeld et al., 2011: 12-32 Seminář vede: J.K.Kostínková	
	Termín pro úkoly A a B	Platí pro seminární skupiny B+C Garant úkolu: Zbyněk Vybíral	20.3. (sudý t.)
3.	Přednáška na téma: Hlubinná psychologie II – pokračovatelé	Přednášející: Lukas Blinka	20. 3. (sudý t.)
	Seminář sk. A	Seminář vede: Lukas Blinka	
	Termín pro úkol C	Platí pro seminární skupinu A Garant úkolu: Lukas Blinka	27.3. (lichý t.)
	Seminář sk. B/C	Seminář vede: Lukas Blinka	
	Termín pro úkol C	Platí pro seminární skupiny B+C Garant úkolu: Lukas Blinka	3. 4. (sudý t.)

4.	Přednáška na téma: Tvarová (gestalt) psychologie	Tomáš Řiháček	3. 4. (sudý t.)
	Seminář sk. A	Seminář vede: Miroslav Šípula	
	Termín pro úkol D	Platí pro seminární skupinu A	10. 4. (lichý t.)
	Seminář sk. B/C		
	Termín pro úkol D	Platí pro seminární skupiny B+C	17. 4. (sudý t.)

5.	Přednáška na téma: Dějiny „měření člověka“	Jan Širůček	17. 4. (sudý t.)
	Seminář sk. A	Seminář vede: Jan Širůček	
	Termín pro úkol E	Platí pro seminární skupinu A	24. 4. (lichý t.)
	Seminář sk. B/C		
	Termín pro úkol E	Platí pro seminární skupiny B+C	1. 5. (sudý t.)

6.	Přednáška na téma: Co z dějin psychologie zůstává přítomno i v současné psychologii? V jaké podobě? (Návraty k historii na principu „revisited“)	Zbyněk Vybíral	15. 5. (sudý t.)
----	---	----------------	---------------------

1. Hlubinná psychologie I.

Představení základních teorií a jmen spojených s hlubinnou či dynamickou psychologií. „Klasici“. Rozpracování a překročení jejich teorií následovníky.

- a) stručně kulturně-společenský substrát konce 19. století, který vedl ke vzniku hlubinných směrů – např. vliv J. M. Charcota, Pierra Janeta a Eugena Bleulera; Sigmund Freud – život, pansexuální teorie; vyklad snu, vtipu, kulturních fenoménů; ego teorie; teorie vývoje ega; terapie; C. G. Jung – život; teorie komplexů; kolektivní nevědomí; osobnostní typy; archetypy; imaginace, výklad snů, terapie;
- b) Freudovi současníci, následovníci a odpůrci – např. Alfred Adler, Sándor Ferenczi, Otto Rank;

Literatura:	strany č.	počet stran
S. Freud. (2000): Tři pojednání k teorii sexuality – dětská sexualita. Spisy z let 1904-1905. Psychoanalytické nakladatelství	65-92	27
C.G. Jung (2012): Sigmund Freud. Výbor z díla IX.	346-356	11
C.G. Jung (): Obecné pojednání k teorii komplexu. Výbor z díla I.	241-258	17
A. Stevens (1996): Jung. Praha: Argo.	Celá kniha	176
A. Storr (1996): Freud. Praha: Argo.	Celá kniha	157

2. Jak (se) učit dějiny psychologie

Přínosy významných osobností, základní psychologické koncepty, konstrukty, zákonitosti a principy

Etapy v dějinách psychologie

Učení chronologické (od teorie pudů až po...; od vzniku psychologických laboratoří až po...); poznatkové (liniové) orientování se v dějinách. Psychologie v roce 1899 podle Guida Villy. Porovnávání sekundárních zdrojů s primárními. Důležitost studia originálních textů. Kolik toho víme z historie? Příklady: dotazníkové měření osobnostních rysů a kritika tohoto měření.

Konstituování vědecké psychologie v Evropě a v USA.

Osobnosti psychologie 20. století. Žebříček: „The 100 Most Eminent Psychologists of the 20th Century“. Více o vybraných osobnostech: W. Wundt, W. James, S. Freud, C. G. Jung, James McKeen Cattell, G. Allport, Harry Harlow, R. Zajonc a další (viz přednáška)

Literatura:	strany č.	počet stran
Lilienfeld, Scott, Lynn, S.J., Ruscio, J., Beyerstein, B. (2011). 50 největších mýtů populární psychologie. Praha: Euromedia – Knižní klub	12-32 37-46 49-54	43
Závazně k četbě: Úvod a kapitoly 2, 3, 5, 7 a 23.	62-65 133-139	

Vybrané základní koncepty:

Dva velké „objevy“ v rané psychologii (objevy nebo konstrukty?) na prahu vědecké psychologie: potvrzení existence podprahového vědomí a akceptování existence nevědomí. Další konceptuální zaměření psychologie: Teorie motivace. Motivace a percepce. Teorie osobnostních rysů a typů osobnosti. Předsudky. Kognitivní disonance. Sociální facilitace. Koncepty s tendencí k proměně v dogma. (A naopak.) Příklady: Erikson (stádia), Holmes a Rahe (stresující události). Příklad *self-fulfilling prophecy*: vzájemné ovlivňování mezi sociálními vědami.

Z propedeutiky vědeckého uvažování v psychologii: odmítání jediné vysvětlující příčiny – klam kauzality.

3. Hlubinná psychologie II.

(Post)psychoanalýza zejména ve spojitosti s obrannými mechanismy, ego psychologií (Anna Freud, Margaret Mahler), přístupem a školou Melanie Klein, teorií objektivních vztahů (Donald Winnicott);

Interpersonální psychoanalýza

Francouzský, respektive strukturou jazyka ovlivněný přístup – např. Jacques Lacan, James Hillman

Vliv revidované psychoanalýzy na vývojovou psychologii (Erik Erikson, Michael Fordham, John Bowlby)

Literatura:	strany č.	počet stran
S.A. Mitchell (1999): Freud a po Freudovi: dějiny moderního psychoanalytického myšlení. Praha: Triton.	43-163 220-230	130

4. Celostní a tvarová psychologie

Počátky celostní a tvarové psychologie. Předchůdci (Ch. von Ehrenfels), zakladatelé (Wertheimer, Koffka, Köhler) a další významní představitelé (např. Lewin, Arnheim). Neogestaltisté (Goldstein, Festinger). Odkaz celostní a tvarové psychologie v dnešní psychologii a psychoterapii.

5. Měření člověka

Smyslem přednášky je jednak přiblížit racionálně měření v psychologii a současně popsat a vysvětlit negativní důsledky jeho zneužití.

Historická linie měření v psychologii počínaje od Galtona, předpoklad měřitelnosti a jeho důsledky pro vývoj oboru; selhání diferenciální psychologie v měření inteligence; problém reifikace. Důsledky pro metodologickou orientaci mainstreamu v psychologii.

6. Co z dějin psychologie zůstává přítomno i v současné psychologii? V jaké podobě? Návraty k historii na principu „revisited“

Příklady dohledávání: Mehrabianova čísla o dojmu z komunikace; „sex differences“ v přátelských vztazích mezi muži a ženami. Aschovo zkoumání konformity ve skupině: dnešní pohled na proměnné, které ovlivnily výsledky. „Internet paradox“ a „Internet paradox revisited“ aj. – Studium dějin psychologie korigujeme nepřesná a tradovaná tvrzení.

Literatura:	strany č.	počet stran
Lilienfeld, Scott, Lynn, S.J., Ruscion, J., Beyerstein, B. (2011): 50 největších mýtů populární psychologie. Praha: Euromedia – Knižní klub. Část 9 – Mýty o duševních chorobách.	202-223	21

PÍSEMNÉ ÚKOLY A PŘÍPRAVA NA SEMINÁŘE

Způsob odevzdání: viz *Formální náležitosti písemných prací* v úvodu sylabu a jejich specifikace níže.

Studijní příprava k prvnímu semináři

Povinná četba pro seminář:	strany č.	počet stran
S. Freud. Přednášky k úvodu do psychoanalýzy.	244-256 271-286	27
C.G. Jung. Výbor z díla I.	63-73 241-258	27

Dva písemné úkoly (A a B) odevzdávané v jednom termínu

Úkol A (max. 7 bodů)

Rozsah: 1–1,5 „normostrany“ = 1800 až 2700 znaků vč. mezer (kromě zdrojů)

Způsob odevzdání úkolu: do příslušné odevzdávané předmětu v ISu

Vyberte si osobnost podle žebříčku „The 100 Most Eminent Psychologists of the 20th Century“ (nebo podle seznamu R. Harrého) a z díla vybraného psychologa vyberte jeden z konceptů, který vnesl do psychologie. Tento koncept představte. Strukturujte následujícím způsobem:

1. Originální název konceptu, event. obměny názvu; 2. kdy a kde byl poprvé zmíněn / publikován / pojednán; 3. Vaše vysvětlení konceptu s event. odvoláním se na originální definici / charakteristiku; 4. *volnější část:* „příběh tohoto konceptu“– kdo na koncept navázal, kdo se ho chopil, jestli a jak se od té doby změnil apod. 5. Uveďte zdroje, z nichž jste čerpali, mezi nimi minimálně 1 práci (=primární zdroj), kde jste dohledali původní pojetí konceptu a z níž jste citovali.

Povinná literatura pro splnění úkolu:	<i>strany č.</i>	<i>počet stran</i>
Článek „The 100 Most Eminent Psychologists of the 20th Century“ – viz Studijní materiály. Dále individuální práce s odbornou literaturou (nejlépe jak s primární, tak se sekundární a terciární).	-	individuální

Úkol B (max. 7 bodů)

Rozsah: 45 až 60 řádků (max. 2 „normostrany“= 3600 znaků)

Způsob odevzdání úkolu: do příslušné odevzdávací předmětu v ISu

Vyberte si jeden článek (můžete ze Seznamu ve Studijních materiálech i dle vlastního výběru) a odevzdejte seminární práci, která bude mít podobu:

- shrnutí primárního textu - 15 ř.
- dvou ukázek ze sekundární literatury, které zmiňují stejné téma na 15 až 20 ř.
- Vašeho komentáře (zhodnocení), zda/nakolik v prezentaci tématu došlo/nedošlo v sekundární literatuře k posunu – 15 až 25 ř.

Literatura pro splnění úkolu – příklad vhodného textu:	<i>strany č.</i>	<i>počet stran</i>
Festinger, Leon & Carlsmith, James M. (1959). Cognitive consequences of forced compliance. <i>Journal of Abnormal and Social Psychology</i> , 58. [Famous empirical confirmation of Cognitive Dissonance theory, in which subjects reported liking boring tasks more if they were paid less.] Článek je dostupný na: http://psychclassics.yorku.ca/author.htm	203-210	7
Další texty jsou k dispozici v Učebních materiálech předmětu v ISu. Můžete si vybrat také jiný text (jiné téma) dle vlastního výběru (např. z http://psychclassics.yorku.ca).	-	-

Úkol C (max. 7 bodů)

Rozsah: min. 3000 znaků (= cca min. 1,7 „normostrany“)

Způsob odevzdání úkolu: do příslušné odevzdávací předmětu v ISu

Úkolem je napsat 3 srovnání mezi klasickou psychoanalýzou (zde zahrňte i egopsychologii) na jedné straně a teorií objektních vztahů (Kleiniánskou tradicí) na straně druhé.

V prvním srovnání popište **zásadní rozdíl** mezi těmito směry. Ve druhém srovnání popište (pro vás) **zajímavý rozdíl** mezi těmito směry. Ve třetím srovnání popište takový názorový rozdíl mezi výše zmíněnými směry, ve kterém bude zjevné, na kterou stranu se stavíte (myšleno v tom konkrétním rozdílu, nevztahujte to na celou školu).

Každé srovnání bude mít minimálně 1000 znaků (celkově tedy minimálně 3000 znaků). Argumenty opřete o nastudovanou literaturu – doporučuje se jiná, než povinná pro přednášky (vhodné by mohly být články např. v *Revue Psychoanalytická Psychoterapie* či další zdroje. Nezapomeňte správně citovat, práce postavené na internetových zdrojích typu „wikipedia“ nebudou přijaty, stejně jako práce bez patřičných citací.

Úkol D (max. 7 bodů)

Rozsah: 2 „normostrany“ (3600 znaků)

Způsob odevzdání úkolu: do příslušné odevzdávací předmětu v ISu

1. Porovnejte původní Wertheimerův text s tím, jak Gestalt psychologickou školu charakterizuje A. Plháková. Vezměte přitom v úvahu odlišný historický kontext, pozici autora a cíl sdělení.
2. Uveďte alespoň 5 příkladů, které ilustrují holistický princip zastávaný Gestalt psychologíí. Neomezujte se přitom na oblast percepce.
3. Zkuste najít alespoň jeden konkrétní příklad, který je v rozporu s východisky této teorie.

Povinná literatura pro splnění úkolu:	<i>strany č.</i>	<i>počet stran</i>
Primární pramen: Wertheimer, M. (1924). <i>Gestalt theory</i> . Dostupné v ISu a ve dvou částech na: http://www.gestalttheory.net/archive/wert1.html http://www.gestalttheory.net/archive/wert2.html	-	15
Sekundární pramen: Plháková, A. (2003). <i>Učebnice obecné psychologie</i> . Praha: Academia. Kapitola Gestalt (tvarová) psychologie.	23	1

Úkol E (max. 7 bodů)

Rozsah: max. 3 „normostrany“ (5400 znaků)

Způsob odevzdání úkolu: do příslušné odevzdávací předmětu v ISu

Prostudujte povinnou literaturu k úkolu (oba dva texty), doplňte dle potřeby další odborné zdroje (ne učebnice a popularizační materiály) a diskutujte přístupy k měření rozumových schopností, které reprezentují. Dodržte maximální rozsah 3 normostran, do srovnání uvádějte pouze podstatná fakta. Text musí obsahovat kritickou, autorskou diskusi. Pokud bude pouze kompilátem, nebude přijat.

Povinná literatura pro splnění úkolu:	<i>strany č.</i>	<i>počet stran</i>
Piaget, Jean; Inhelderová, Bärbel, <i>Psychologie dítěte</i> (2010). Praha: Portál.	celá kniha	144
Edwin G. Boring. "Intelligence as the Tests Test It." <i>New Republic</i> 36 (1923): 35-37 Dostupné na http://www.brocku.ca/MeadProject/sup/Boring_1923.html	-	7

Povinná literatura:

Hunt, Morton (2000). Dějiny psychologie. Praha: Portál.

Lilienfeld, Scott, Lynn, S.J., Ruscio, J., Beyerstein, B. (2011). 50 největších mýtů populární psychologie. Praha: Euromedia – Knižní klub.

Plháková, A. (2006). Dějiny psychologie. Praha: Grada Publishing.

Prezentace vyučujících.

Literatura rozšiřující:

Z. Vybíral doporučuje:

Leahey, Thomas Hardy (2004). A History of Psychology. Main Currents in Psychological Thought. London: Pearson Educational International. (6. vydání)

Harré, R. (2006). Key Thinkers in Psychology. SAGE.

Soudková, M. (2009). Významné postavy americké psychologie. Brno: Doplněk.

Schwartz, J. (2003). Dějiny psychoanalýzy. Praha: Triton.

Bowlby, J. (2010). Vazba. Praha: Portál.

Classics in the History of Psychology

An internet resource developed by Christopher D. Green, York University, Toronto, Canada

Viz: <http://psychclassics.yorku.ca/author.htm>

Z historických primárních textů - například:

Hierarchy of Needs: A Theory of Human Motivation by Abraham Maslow

<http://www.all-about-psychology.com/support-files/a-theory-of-human-motivation.pdf>

Dostupná jako e-book - viz: <http://www.all-about-psychology.com/psychology-ebook.html>

L. Blinka doporučuje:

Hugo Široký (2001) Meze a obzory psychoanalýzy. Praha: Triton

John Kerr (1999) Nebezpečná metoda. Praha: Prostor

T. Řiháček doporučuje:

(Literatura je dostupná v MZK nebo ve fakultních knihovnách FSS a FF.)

Koffka, K. (1955/2001). Principles of Gestalt Psychology. London: Routledge.

Lewin, K. (c1935). A Dynamic Theory of Personality: Selected Papers. New York: McGraw-Hill Book Company.

Lewin, K. (1951). Field Theory in Social Science: Selected Theoretical Papers. New York: Harper Torchbook.

Lewin, K. (1966). Principles of Topological Psychology. New York: McGraw-Hill Book Company.

Wertheimer, M. (1945). Productive Thinking. New York: Harper & Brothers.

J. Širůček doporučuje:

Gould, S. J. (1998) Jak neměřit člověka. Pravda a předsudky v dějinách hodnocení lidské inteligence. Praha: Lidové noviny.

Inhelderová, B. & Piaget, J. (2007) Psychologie dítěte. Praha: Portál.

Piaget, J. (1998) Psychologie inteligence. Praha: Portál.

BODOVÉ HODNOCENÍ VÝKONU V PŘEDMĚTU:

Úkol / Test	Min. počet bodů	Max. počet bodů	Texty prací hodnotí:	Hodnocení garantuje (= kontaktní osoba úkolu):
Úkol A	0	7	E.Beranová, J. Černý	Zbyněk Vybíral
Úkol B	0	7	H. Tomicová, P. Doležal	Zbyněk Vybíral
Úkol C	0	7	M. Štěřbová, M. Čevelíček	Lukas Blinka
Úkol D	0	7	L. Maruniaková, Z. Šilhanová	Tomáš Řiháček
Úkol E	0	7	S. Kováčová, T. Blažková	Jan Širůček
Pís. úkoly celkem	21	35		
Test	22	45		
Celkem	43	80		

Pozn.: K přístupu ke zkoušce je nutné získat alespoň min. počet bodů za písemné úkoly.

CELKOVÉ HODNOCENÍ:

Hodnocení úkolů:	
A	33 – 35
B	30 – 32
C	27 – 29
D	24 – 26
E	21 – 23
F	0 – 20

Hodnocení testu:	
A	41 – 45
B	36 – 40
C	31 – 35
D	26 – 30
E	22 – 25
F	0 – 21

Výsledná známka je stanovena jako „průměr“ dvou známek - za úkoly a závěrečný test.

Hodnocení „F“ v úkolech je důvodem k opakování předmětu. Hodnocení „F“ v testu znamená nutnost opravné zkoušky.